

PAPERS

d'Educació de Persones Adultes

62

Perfils dels professionals d'educació de persones adultes

EDITORIAL

Nous professionals per a nous reptes

Una visió sobre la formació i l'assessorament agrari

(Andreu Vila Pasqual)

TEMES A DEBAT

Perfils professionals dels formadors d'adults (Andreu Pagés)

El perfil dels professionals de l'educació de persones adultes,

vist des de les entitats (Miquel Fort)

Formació universitària i acreditació dels
educadors i educadores de persones adultes

(Maria Padrós, Cristina Petreñas, Laura Ruiz)

Formació permanent per als professors i professores de Formació
d'Adults (Núria Valls i Mario Bañeres)

Pensar els sistemes de formació i inserció social i professional
com a factors de cultura i educació alliberadora (Daniel Jover)

EXPERIÈNCIES

Xarxa d'Intercanvi de Coneixements (Rafa Juncadella)

RECENSIONS

Escuelas democráticas, a càrrec de M W Apple i J A Beane

Praxis de la esperanza. Educación, empleo y economía social,
de Daniel Jover.

PAPERS és una publicació de l'Associació per l'Educació de Persones Adultes (AEPA).
Via Laietana, 41, 1r 1a. 08003 Barcelona.
Telèfon 93 310 7715. Fax 93 310 0547.
E-mail: a.e.p.a@suport.org

COORDINACIÓ: Esther Cañada i Miquel Fort.
EQUIP DE REDACCIÓ: Montserrat Fisas, Alfons Formariz,
Miquel Fort, Maria Padrós, Andreu Pagès, Núria Valls, Esther
Cañada, Laura Ruiz.
EQUIP COL·LABORADOR: Consol Aznar, José Beltrán,
Joana Colom i Sebastià Poy.
MAQUETACIÓ: José Ángel Borlán.

PVP: 3 euros. **PAPERS** no es responsabilitza necessàriament
de les opinions que continguin els articles signats.
D.L.: B-43630-86
Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Governació
i Administracions Públiques
Secretaria d'Acció Ciutadana

Diputació
Barcelona
xarxa de municipis
Àrea d'Educació

EDITORIAL

- 4** **Nous professionals per a nous reptes**

TEMES A DEBAT. ELS PROFESSIONALS DE LA FORMACIÓ DE PERSONES ADULTES

- 5** **Perfils professionals dels formadors d'adults (Andreu Pagés)**
- 7** **El perfil dels professionals de l'educació de persones adultes, vist des de les entitats (Miquel Fort)**
- 9** **Formació universitària i acreditació dels educadors i educadores de persones adultes (Maria Padrós, Cristina Petreñas, Laura Ruiz)**
- 11** **Formació permanent per als professors i professores de Formació d'Adults (Núria Valls i Mario Bañeres)**
- 13** **Una visió sobre la formació i l'assessorament agrari (Andreu Vila Pasqual)**
- 15** **Pensar els sistemes de formació i inserció social i professional com a factors de cultura i educació alliberadora (Daniel Jover)**

EXPERIÈNCIES

- 19** **Xarxa d'Intercanvi de Coneixements (Rafa Juncadella)**

RECENSIONS

- 21** ***Escuelas democráticas*, a càrrec de M W Apple i J A Beane (Comps.)**
- 22** ***Praxis de la esperanza. Educación, empleo y economía social*, de Daniel Jover.**

Nous professionals per a nous reptes

L'Educació Permanent, potser com tota l'educació i la mateixa societat, és ara una amalgama d'experiències avançades i del més ranci corporativisme, d'eficiència formativa i de mentalitat conservadora de privilegis gremials, de compromís i de deixadesa, de poders semifeudals en nom de l'educació pública i de democràcia, en nom també – afortunadament- de l'educació pública.

No tardarà molt –i potser la present crisi econòmica hi ajudarà- a fer-se evident que l'Educació Permanent requereix una sacsejada urgent, una renovació estructural i de personal que posi en el seu centre el compromís amb el servei públic a les persones i les seves necessitats educatives i l'adequació –més de trenta anys després de la constitució- al compromís democràtic per la igualtat i la llibertat. En aquest context, els centres i els i les professionals també han de canviar i per això es requereixen persones que tinguin clara quina és la seva funció i com l'han de dur a terme.

De primer cal entendre que aquesta és una tasca que demana una concepció àmplia que, afortunadament, cada cop s'està estenent més en les propostes de l'administració. Hom ha de poder fer tant una classe d'alfabetització com de TIC o –si és el cas- de comunicació. Deixant de banda les especialitzacions del GES, les limitacions actuals per desenvolupar tasques formatives en educació priven de poder comptar amb la riquesa que diferents formacions podria donar a l'educació permanent.

Però no són les acadèmiques, que es donen per descomptades, les

competències professionals més importants. Ho són més l'acostament igualitari a les persones adultes participants, el treball a partir de les seves característiques, la visió positiva i no paternalista de la pròpia tasca, la confiança, la implicació amb la situació social i educativa de l'entorn, centrar l'activitat educativa en les necessitats i les exigències de les persones participants i no en les aproximacions –ni que siguin les oficials- d'un currículum fet a mida sovint de les competències juvenils.

Hi ha altres aspectes que no es relacionen tant amb la psicopedagogia però que són igualment bàsics. La capacitat de treballar com equip i a partir de projectes compartits per tots els formadors i formadores i pels consells de participació, la capacitat de planificar a mig i llarg termini, l'acceptació i el foment de la participació democràtica en la gestió dels centres i entitats, la capacitat de canvi davant les transformacions socials i de participació, la recerca científica de la qualitat en l'aprenentatge.

Transformar les realitats educatives costa temps, però sobretot requereix voluntat personal, col·lectiva dels centres i entitats, i política de les administracions. Ampliar l'espectre de les persones que hi treballen pot ser una manera de reduir els corporativismes i acostar més la tasca educativa a les necessitats de l'entorn. Millorar la formació inicial requerida també significaria un bon camí. Després d'uns anys de

“regularització administrativa”, segurament necessària, potser ha arribat el moment de tornar a crear en Educació de Persones Adultes a Catalunya.

Transformar les realitats educatives costa temps, però sobretot requereix voluntat personal, col·lectiva dels centres i entitats, i política de les administracions. Ampliar l'espectre de les persones que hi treballen pot ser una manera de reduir els corporativismes

PAPERS

d'Educació de Persones Adultes

Número 62
A b r i l
2 0 1 0

4

Perfils professionals dels formadors d'adults

Andreu Pagès

Introducció

Quan parlem de formació de persones adultes, immediatament pensem en la que s'imparteix en els centres de formació d'adults dependents del Departament d'Educació. Però, aquesta és una visió molt limitada perquè no ens podem oblidar de l'existència d'una altra oferta educativa, dirigida també a les persones adultes, que s'organitza des d'altres institucions i que també respon a necessitats, inquietuds o interessos de la població adulta. Només cal mirar els diaris, buscar a Internet o caminar pel carrer per comprovar l'existència d'aquesta oferta.

Aquesta àmplia oferta necessita un nombrós i heterogeni col·lectiu de formadors. En aquest article, analitzarem quin és el perfil del professional que es dedica, (a temps complet, a temps parcial o de forma voluntària) a la formació de persones adultes. Per això, intentarem veure primer quins són els trets principals dels formadors de cada àmbit de la formació d'adults.

Formació instrumental i bàsica

La formació d'aquest àmbit és la que està més reglamentada. Els centres que la imparteixen, tant públics com privats, segueixen les normatives establertes pel Departament d'Educació i els seus formadors són els que tenen un perfil professional més definit: són mestres o professors d'educació secundària, que a partir de les seves especialitats o coneixements imparteixen les matèries corresponents als diferents blocs d'ensenyament (ensenyaments inicials i bàsics, formació bàsica, preparació per a les proves d'accés i competències per a la societat de la informació).

Però malgrat que el perfil està més definit, queda pendent el reconeixement, per part de l'administració, d'una especialitat de formació d'adults o d'uns coneixements específics sobre formació d'adults com a requisit per l'accés a les places docents dels centres de formació d'adults.

Formació per al món laboral

Aquesta formació està en augment a causa de què la crisi econòmica s'ha agreujat i ha abocat a l'atur a més de

quatre milions de persones segons les xifres oficials. La formació laboral destinada a millorar la qualificació professional o a canviar d'ofici és una de les vies que tenen els aturats per reincorporar-se al mercat laboral.

El perfil dels formadors ve determinat sobretot per la seva formació i experiència en les diferents branques professionals a més de la seva pròpia formació pedagògica.

Formació per al creixement personal i cultural

En aquest àmbit és on trobem la més gran varietat d'activitats formatives: artístiques, culturals, literàries, esportives, gastronòmiques, formació de pares, filosòfiques, bricolatge, accions cívi-ques o comunitàries, TIC, etc. Aquesta formació està organitzada per infinitat d'institucions, tant privades com públiques. Entre les diferents institucions trobem des d'organitzacions religioses fins a centres "okupes" passant per les AMPA, escoles o fundacions.

La varietat de la formació implica també un heterogeni col·lectiu de formadors que tenen situacions molt diverses: voluntariat, treball a temps complet, contractacions parcials, treball per hores, etc.

Per l'altra banda, la immensa temàtica que toquen, la gran dispersió d'interessos, necessitats i inquietuds fa gairebé impossible assenyalar els trets comuns dels perfils d'aquests formadors.

El perfil professional dels formadors d'adults

Hem fet una ràpida panoràmica al món de la formació d'adults i veiem que és difícil trobar punts comuns entre els perfils professionals dels formadors a causa de la diversitat de la oferta formativa que imparteixen. Però s'ha d'avançar en la definició d'un perfil professional comú que ajudaria a donar més prestigi a aquesta formació i garantiria una major qualitat.

Però què és el perfil professional? És el conjunt de coneixements, capacitats i actituds que permeten a una persona de desenvolupar determinada professió.

Queda pendent el reconeixement, per part de l'administració, d'una especialitat de formació d'adults o d'uns coneixements específics sobre formació d'adults com a requisit per l'accés a les places docents dels centres de formació d'adults

El perfil professional dels formadors d'adults es podria definir a partir d'aquests cinc eixos:

- a) L'especialitat en una o varies matèries. El formador ha de ser, en primer lloc, un expert en els coneixements, habilitats i capacitats tècnics de la matèria que ha d'impartir. També ha de ser capaç de detectar les necessitats i fer l'avaluació dels coneixements previs dels participants en la seva activitat.
- b) L'aprenentatge de les persones adultes. Els formadors han de tenir lògicament uns coneixements bàsics sobre: els aspectes psicopedagògics de les persones adultes, la manera d'aprendre de l'adult, la diversitat de les persones que formen el grup (edat, motivació, experiències, circumstàncies familiars i socials, origen, etc.), el context social del centre formatiu, etc.
- c) La programació de l'aprenentatge. S'ha de tenir coneixements tècnics sobre la programació i desenvolupament de la formació: selecció i seqüenciació de continguts, tractament dels continguts, diversitat de propostes metodològiques adients a cada matèria, participació dels alumnes en l'activitat, sistemes d'avaluació.
- d) La dinàmica de grups. El formador necessita també saber dirigir el procés d'aprenentatge del grup i això significa tant explicar els objectius del curs com facilitar el treball en grup, saber resoldre els conflictes que es puguin plantejar, facilitar l'expressió dels participants i respondre a les seves inquietuds.
- e) El reciclatge professional. Finalment, el formador ha d'estar constantment en un procés propi d'aprenentatge perma-

nent per estar al dia dels canvis que es produeixen tant en els aspectes metodològics com pel que respecte a les pròpies matèries que s'imparteixen, així com sobre l'ús que es pot dels avanços en les noves tecnologies (informàtica, Internet, cursos on line, pissarres digitals, etc).

Conclusions

En aquest sentit, l'administració hauria de garantir que les persones que es dediquen o es volen dedicar a la formació d'adults responguin a aquest perfil. Seria bo que es facilités l'accés dels formadors d'adults a les activitats formatives que permetin desenvolupar les capacitats, i coneixements que necessitin. Això, permetria donar un reconeixement professional comú a un sector formatiu ampli, variat i dinàmic.

Tenen els actuals formadors d'adults aquests coneixements i capacitats? És molt possible que molts l'hagin adquirit per la pràctica, per la seva formació anterior, per la formació continuada, etc. Però la gran disparitat d'activitats formatives i d'institucions que les imparteixen impedeix de saber quin és l'estat real de la formació dels formadors d'adults.

És ben cert que en els darrers anys s'han incrementat les accions de formació de formadors: des de la formació de professors de llengües fins als postgraus. Però no sabem fins a quin punt aquesta formació s'està exigint actualment als professionals que es dediquen a la formació d'adults. I això seria molt necessari.

PAPERS

*d'Educació de
Persones Adultes*

Número 62
A b r i l
2 0 1 0

6

El perfil dels professionals de l'Educació de persones adultes, vist des de les entitats

Miquel Fort

Les entitats que fan educació de persones adultes miren de comptar amb aquells—o majoritàriament aquelles— professionals que responen a les necessitats i al desenvolupament dels seus projectes, dins del marc de les seves possibilitats econòmiques i organitzatives. És una línia que en part també planteja la Llei d'Educació de Catalunya per als centres de titularitat pública. D'altra banda, les entitats sovint compten també amb persones col·laboradores voluntàries.

En aquest escrit es plantegen algunes característiques del perfil professional de persones que treballen en educació de persones adultes des del punt de vista de les entitats, a partir del cas de l'Escola de persones adultes La Verneda-Sant Martí i de l'experiència acumulada al llarg dels anys. Algunes d'aquestes característiques potser són específiques de les entitats socials, però en la seva major part també poden ser aplicades a centres de titularitat pública i a moltes altres entitats educatives.

En aquest moment, com és sabut, no hi ha una formació específica per a educadors de persones adultes i menys per als mestres. Això no treu que no hi hagi estudis que poden ser una bona base per a ser formador de persones adultes, com ara Formació de professorat, d'Educació Social, de Pedagogia, de Sociologia i d'altres. Aquesta diversitat enriqueix les possibilitats formatives de les entitats i la seva diversitat interna. En tot cas, cal que, sigui quina sigui la formació inicial, les persones formadores estiguin disposades a millorar la seva formació en un camp en el que hi ha ja molts punts de referència educativa. L'especificitat de l'educació permanent demana una constant adaptació a les necessitats i als canvis demogràfics. Per altra banda, el concepte de projecte global exigeix saber fer més coses que les que la formació inicial, sigui quina sigui, a vegades suggereix.

Al servei d'un projecte

Un tema bàsic en el treball educatiu és conèixer i comprometre's amb el projecte educatiu en què hom s'integra. Els processos de selecció i d'entrada poden ser diversos, però

sempre cal que el projecte estigui en el centre de les activitats de cada persona i no a l'inrevés. No sempre és fàcil, però en el fons és allò que donarà més satisfacció i crearà més sentit a la pròpia tasca. D'altra banda, les entitats han de ser capaces de donar aquella formació interna que cal per treballar d'acord amb les expectatives.

Organització interna

Cada entitat té les seves característiques, la seva història, que cal anar aprenent amb el temps. En les entitats que treballen al servei de l'educació democràtica de persones adultes el pes de l'orientació general de les activitats va a càrrec de les persones participants i les persones professi-

onals han de trobar el seu lloc d'impuls, ajut, aportant els seus coneixements i habilitats a l'objectiu comú. És a dir cal compaginar una doble qualitat, per una banda el lideratge en les tasques de cada dia, l'organització de la feina, l'animació sociocultural, i per una altra l'horitzontalitat de la presa de decisions. La gestió democràtica de l'educació és una

tasca que es fa cada dia, no solament en les grans preses de decisió, les assemblees o els consells de centre. És per això que cal tenir l'esperit obert als comentaris i les propostes que van sorgint al llarg del temps. Com es diu al Codi ètic de la REDA, és fonamental que les crítiques es posin sobre a taula de la manera més directa i clara possible. Ell contrari és un camí segur per a la desunió i l'enverinament de les relacions i dels projectes.

El treball en equip

Les tasques educatives són tasques d'equip, sempre. Ni els cursos, ni els projectes, ni les activitats no son d'algú en concret sinó que formen part d'una totalitat més general. A més el treball en equip és el que permet que les bones pràctiques i les maneres de fer de cada entitat es traspassin a les persones que s'incorporen als projectes i que aquestes plantegin les seves propostes. Les interaccions i el diàleg són fonamentals en qualsevol aprenentatge i també en les dinàmiques dels grups.

Un tema bàsic en el treball educatiu és conèixer i comprometre's amb el projecte educatiu en què hom s'integra

PAPERS
d'Educació de
Persones Adultes

Número 62
A B R I L
2 0 1 0

7

La capacitat d'adaptació al canvi

Totes i tots percebem que les circumstàncies socials i educatives varien força i ho faran encara més. Les persones que participen de l'educació de persones adultes també van variant amb el temps i les demandes que ens fan són també canviants. Les ofertes formatives, per tant, han de variar. Però també cal saber avançar-se, per exemple, en l'ús de les tecnologies de la comunicació i altres propostes que poden reforçar els aprenentatges.

Llengües

Cada cop més és necessari per a les entitats comptar amb persones que coneguin bé diverses llengües, especialment l'anglès, sigui per a la preparació de projectes europeus, per fer classes, per atendre visites, etc.

Treball per projectes

Treballar per projectes –catalans, municipals, europeus, etc.- cada cop és més freqüent i necessari per les entitats. És per això que la preparació, organització, planificació, seguiment, redacció d'informes, etc. dels projectes és una de les

tasques a les que dediquen força temps les entitats, sense oblidar els aspectes econòmics que cal seguir escrupolosament. És certament una habilitat que es va adquirint amb temps, experiència i l'ajuda, però és important remarcar-ho perquè no és un tema que es tingui en compte en la formació inicial de les persones formadores.

L'entusiasme i les ganes. Dedicació i optimisme

Finalment, i potser el més important, l'entusiasme i la dedicació són factors bàsics en la pràctica educativa i en la dinàmica dels equips. És el que permet superar les dificultats i els inconvenients que tota tasca presenta al llarg del temps. A més és el que ajuda les persones participants a superar-se i a millorar.

Aquestes són algunes de les qualitats són útils per a les entitats per tal de dur a terme les seves funcions formatives. No es tracta tampoc de demanar algú que les tingui totes en grau excel·lent, sinó de treballar en la millora d'allò que més ens hi apropa. En tot cas, la satisfacció amb la pròpia feina fa que sigui molt més fàcil aconseguir-ho.

PAPERS

*d'Educació de
Persones Adultes*

Número 62
A b r i l
2 0 1 0

8

Formació universitària i acreditació dels educadors i educadores de persones adultes

Maria Padrós, Cristina Petreñas, Laura Ruiz

En aquest article, ens centrem en la formació de les educadores i educadors de persones adultes en el marc de la universitat, tenint en compte els canvis que s'hi han donat amb la implementació de l'Espai Europeu d'Ensenyament Superior; i farem especial referència a les vies de reconeixement i acreditació que s'estan plantejant a través de diferents iniciatives europees. L'article s'emmarca en el context del projecte europeu *Flexi-Path. Flexible professionalization pathways for adult educators between the 6th and 7th level of EQF* que coordina l'Institut Alemany d'Educació de Persones Adultes (DIE), i en el marc del qual, durant dos anys (acaba el proper octubre de 2010) s'han elaborat eines per avançar en el reconeixement de les competències i funcions de molts i moltes professionals d'aquest camp, que no s'han aconseguit a través d'una titulació acadèmica.

Formació de formadors i formades a la universitat

L'evolució del camp de l'educació de persones adultes n'ha marcat la formació dels seus professionals en el nostre context. Tradicionalment, les carreres de Magisteri han ignorat l'especificitat, i la realitat de l'educació de persones adultes i la formació es podia trobar en el marc d'iniciatives vinculades al moviment associatiu i projectes més populars. De fet, l'educació de persones adultes s'ha considerat com un dels tres grans àmbits de l'Educació social (juntament amb l'anomenada "educació especialitzada" i l'animació sociocultural), i és per això que es va incloure com a tal, des de l'inici de les diplomatures d'Educació social. Aquest fet va facilitar que també, en el marc de l'antiga llicenciatura de Pedagogia s'hi introduís a la formació acadèmica, generalment amb caràcter optatiu i no troncal.

Tot i així, en general podem dir que la presència del camp d'educació de persones adultes en les diplomatures i llicenciatures d'educació ha estat realment poc rellevant. Aquest és un debat que s'ha anat plantejant, sense massa força, per part d'alguns sectors i professorat universitari. El març del 2000, es va celebrar a Barcelona les I Jornades de Llicenciatura d'Educació de Persones Adultes, amb l'organització de diverses universitats catalanes, CREA i FACEPA, per a establir un fòrum de debat a nivell estatal sobre la creació d'un ensenyament universitari homologable especialitzat en Educació de Persones Adultes. Algunes de les claus que s'apunten en el debat es centren en la necessitat d'enfocaments interdisciplinaris i la relació amb la comunitat científic

ca internacional.

El procés iniciat amb la Declaració de Bologna, de creació d'un gran Espai Europeu de l'Ensenyament Superior (EEES), ha representat una reducció de titulacions bàsiques plantejades amb una orientació eminentment generalista, i amb una diversificació de màsters i postgraus complementaris. En aquest context, no s'ha plantejat que una de les titulacions de Grau ho fes en Educació de persones adultes, tot i que sí hi ha hagut alguns debats sobre la possibilitat de fer itineraris o mencions dins la titulació de Mestre. En general, les universitats no han optat per aquesta via, amb algunes excepcions, com la Universitat de Granada. L'educació de persones adultes s'ha seguit mantenint de manera força secundària en els estudis de Grau, i especialment en els estudis de Mestre.

Per tant, a Catalunya i a Espanya, la formació universitària especialitzada en el camp de l'educació de persones adultes ha quedat situada bàsicament en Màsters. Cal subratllar, en aquest sentit, que aquest tipus de formació existeix també des de fa al voltant de vint anys. Així, el llavors Centre de Recerca en Educació de persones Adultes CREA, ja va impulsar el Màster en Educació de Persones Adultes (1987-1992), i va participar al "Seminari Internacional Erasmus d'educació de persones adultes" en diferents edicions entre 1990 i 1997, juntament amb altres cinc universitats europees. En aquests moments, diverses universitats a l'Estat espanyol estan desenvolupant o participant en màsters -sobretot professionalitzadors - en educació de persones adultes, i el GRUPO 90 (xarxa d'investigadors i investigadores en educació de persones adultes a nivell estatal) segueix present en la coordinació i implementació d'un Màster Europeu en Educació de persones Adultes (EMAE), coordinat per la Universitat de Düisburg-Essen, Alemanya.

Reconeixement i acreditació de competències professionals

Paral·lelament al creixement de la formació al llarg de la vida, estem vivint també la necessitat de reconèixer i acreditar tot allò que les persones aprenen al marge de les institucions i itineraris acadèmics formals, a través de polítiques d'acreditació de l'experiència prèvia (APEL). En aquest sentit, ja hi ha algunes iniciatives nacionals en el marc d'Europa que inclouen l'acreditació de coneixements i experiència com a professionals en el camp de l'educació de persones adultes.

Malgrat que encara no comptem amb un sistema recone-

PAPERS
d'Educació de
Persones Adultes

Número 62
A B R I L
2 0 1 0

9

gut i vàlid a nivell europeu, diverses institucions europees han col·laborat en els darrers anys per tal d'avançar en aquesta direcció. Així, el 2006 i 2007, el projecte VINEPAC, amb la participació de centres de sis països europeus, va desenvolupar un instrument per tal de validar el coneixement psicopedagògic i les competències adquirides per part dels educadors i educadores de persones adultes en contextos no formals i informals.

Fruit d'aquest projecte i d'altres debats i reflexions a nivell europeu, l'any 2009 va iniciar-se el projecte *Flexi-Path. Flexible professionalization pathways for adult educators between the 6th and 7th level of EQF* [Itineraris flexibles de professionalització per a educadors/es de persones adultes entre el 6è i 7è nivell del MEQ]. El MEQ (Marc Europeu de les Qualificacions) és el marc comú de referència per a vincular els sistemes de qualificacions dels països europeus, permetent la "traducció" de qualificacions d'un país a un altre i facilitant així la mobilitat i l'aprenentatge permanent. Tot i que els 8 nivells diferents del MEQ es defineixen per indicadors de "resultats" o competències i no per determinades titulacions (que poden ser molt diferents segons els països), els nivells 6è, 7è i 8è poden identificar-se respectivament amb el títol de Grau, de Màster i de Doctorat. Ara bé, el projecte Flexi-Path parteix de la base que hi ha molts professionals de l'educació de persones adultes que tenen les competències necessàries i desenvolupen les funcions pròpies d'aquests nivells, malgrat no tenir la titulació universitària. Per aquest motiu, el seu objectiu principal és desenvolupar un instrument que permeti identificar, avaluar i reconèixer les competències pròpies del nivell 7.

En la formulació del Marc Europeu de les Qualificacions, els resultats indicadors dels diferents nivells estan indicats en forma molt genèrica. Per exemple, el nivell 6 implica unes "competències en gestió d'activitats o projectes tècnics o professionals complexes, assumint responsabilitats per a la presa de decisions en contextos de treball o estudi imprevisibles; i assumpció de responsabilitats respecte a la gestió del desenvolupament professional de particulars i grups", mentre que en el nivell 7 les competències són en "gestió i transformació de contextos de treball o estudi complexes, imprevisibles i que requereixin nous plantejaments estratègics; i assumpció de responsabilitats respecte al desenvolupament de coneixements i/o pràctiques professionals i a la revisió del rendiment estratègic d'equips". Al llarg del projecte Flexi-Path les institucions participants hem definit, en primer lloc, una proposta de competències que concretin aquests nivells i resultats d'aprenentatge en el cas de professionals de l'educació de persones adultes, tenint en compte la diversitat de perfils existents. Les competències fan referència a aspectes com desenvolupament curricular, mi-

llora de la qualitat, relacions externes, treball en xarxa o gestió econòmica, i per a cada una s'ha definit com es caracteritzaria en un nivell 6 i en un nivell 7 del MEQ.

En segon lloc, s'ha elaborat un material que pauta un procés d'autoavaluació i reflexió sobre les pròpies competències. Aquest material s'ha provat amb diversos professionals als diferents països implicats i s'ha modificat posteriorment. La versió definitiva es presentarà el proper mes de setembre de 2010 en una conferència a Bonn, Alemanya.

Malgrat les limitacions del material (caldrà un període d'aplicació, avaluació i revisió, i no té una validesa legal ni efectiva que permeti acreditacions oficials) reflecteix el creixent interès per identificar i reconèixer el bagatge que tenen les persones que no es formen en itineraris acadèmics tradicionals, també en el camp de l'exercici professional.

Nous reptes

La implementació dels nous títols de Grau a les universitats catalanes suposa un repte i una oportunitat per a visibilitzar en les carreres generalistes d'educació, l'existència i l'especificitat de l'educació de persones adultes. Els dissenys dels plans docents ja estan aprovats i no en tots els casos es contempla l'educació de persones adultes en les assignatures obligatòries. Però pot introduir-se en assignatures optatives, i com a continguts dins de tot tipus d'assignatures, incloent els pràcticums (fins ara, en algunes titulacions de Mestre no s'ha permès fer les pràctiques en centres d'educació de persones adultes).

Per altra banda, en el context actual de creació de nous Màsters, els especialitzats en educació de persones adultes hauran d'oferir una formació d'excel·lència. Tal i com l'AEPa i altres col·lectius han plantejat sempre, aquesta ha de basar-se en aportacions científiques de diferents disciplines, coneixement de pràctiques reconegudes per la comunitat científica internacional, pluralitat de veus i diàleg amb els moviments de persones participants.

Finalment, caldrà anar millorant i institucionalitzant mecanismes per a reconèixer i validar els coneixements, destreses i competències, que tenen les persones que han estat implicades en contextos i processos d'educació de persones adultes.

Es tracta d'un repte no només acadèmic, sinó també ètic per a les nostres universitats.

PÀGINES WEB DE CONSULTA

Projecte Flexi-Path: www.flexipath.eu

Projecte VINEPAC: www.vinepac.eu

Marc Europeu de les Qualificacions: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc44_en.htm

Formació Permanent per als professors i professores de Formació d'Adults

Mario Bañeres i Núria Valls

La formació permanent per als professors i professores de Formació d'adults s'adquireix de dues maneres: a) en cursos de formació i b) en el desenvolupament de la pràctica. Dins dels cursos de formació adreçats als professionals de la formació d'adults, hi ha un tipus de formació que ofereix el propi Departament d'Educació i un altre que promouen els Moviments de Renovació Pedagògica, l'AEPA i la FACEPA, els sindicats, els Col·legis de Llicenciats i d'altres entitats privades.

Però també des de la pròpia pràctica quotidiana de la formació d'adults es pot obtenir una formació que prové de la pròpia experiència i de l'experiència compartida amb els equips docents. Algunes formacions d'aquestes també té un reconeixement formal des del propi Departament com la participació en Projectes d'Innovació i/o el desenvolupament d'experiències innovadores.

Ara cal que ens fixem en els tres vessants de l'EDA (Educació democràtica de persones adultes):

- Educació bàsica, que inclou des de l'Alfabetització fins els cursos de preparació per l'accés a la Universitat, passant també pel GESO (Graduat d'Educació Secundària per a adults).
- Educació ocupacional/professional que inclou des de cursos d'informàtica, idiomes, etc. fins a la preparació per a les proves d'accés a Cicles Formatius de Grau Mitjà i de Grau Superior.
- Formació per al món del lleure i la cultura, en un món en el que, cada cop més, les persones adultes gestionen les seves pròpies necessitats culturals i socioculturals.

La formació permanent del professorat de formació d'adults hauria de donar resposta a aquestes tres vessants de l'EDA. De fet, des de les escoles d'estiu, sobretot les promogudes pels Moviments de Renovació Pedagògica, l'Associació de Mestres Rosa Sensat, AEPA, FACEPA, CONFAPEA, es fomenta també un tipus de formació adreçada a desenvolupar les pràctiques socioculturals i a donar resposta a les necessitats culturals i de lleure de les persones adultes.

En aquest sentit, concretament des de AEPA, FACEPA i CONFAPEA, s'ofereix formació per al professorat en cursos, jornades, Congressos, on també hi tenen cabuda les persones adultes que participen de l'oferta de Formació d'Adults.

El Departament ofereix dintre de la web de la Unitat d'Educació Permanent a l'adreça <http://xtec.cat/fadulats/>,

el Centre de Recursos de Formació de Persones Adultes. En aquest espai es situen tant les col·laboracions i articles dels docents a través de blocs com **Planeta Profes -FPA**, on es pretén recollir en un sol espai els blocs dels/les professors/es de persones adultes; com l'espai de formació a través del moodle -**Moodle Evifa**- on podem trobar els cursos i un espai per la col·laboració entre comissions de treball.

A la mateixa adreça <http://www.xtec.cat/fadulats/formacio/index.ht> trobem a més de les activitats formatives UEP, les activitats dels Plans de Formació de Zona i els textos, presentacions i materials en general dels seminaris i jornades realitzats últimament. Un altre aspecte a destacar és la recent creació d'un repositori de recursos per a les PDI, obert a la participació de tot el professorat

El reciclatge dels professionals també és necessari

Un altre aspecte que ha contemplat i contempla la formació permanent del professorat d'adults és el reciclatge i, com a tal, els cursos de formació en TIC i els cursos d'idiomes. Els cursos de formació en tecnologies constitueixen un oferta molt variada, adreçada a adquirir el domini dels programes informàtics i/o a saber incloure les TIC a la metodologia de l'aula. En aquest segon cas, normalment la formació s'adquireix tant des de la formació teòrica com des de la pròpia pràctica, participant en experiències noves com **l'ús de la pissarra digital a l'aula** o la utilització d'una **Intranet** o del **Moodle**.

Una modalitat de formació del professorat que permet combinar la teoria amb la pràctica són els Seminaris. Aquesta fórmula permet aprofundir en els coneixements al mateix temps que s'implementen en equips docents al propi Centre educatiu. Un exemple és el **SETICPA** (Seminari de formació en TIC per al professorat d'adults) dependent del Departament d'Educació, on es combina la formació en les tecnologies amb les necessitats pràctiques sorgides des dels Centres i/o des dels Claustres de Formació d'adults.

Pel que fa a l'oferta de formació d'idiomes, sobretot pel que fa a l'Anglès, des del Departament els/les professors/es poden sol·licitar cursos de formació a les Escoles Oficials d'Idiomes. També les Universitats ofereixen cursos d'idiomes, per exemple l'EIM (Escola d'idiomes moderns) de la Universitat de Barcelona o els cursos d'ESADE de la Universitat Ramon Llull.

PAPERS
d'Educació de
Persones Adultes

Número 62
A d r i i
2 0 1 0

11

Altres necessitats de formació permanent del professorat d'adults

Necessitats formatives per al professorat que es dedica a la Formació d'adults n'hi ha moltes i de molt variades: la gestió de la formació d'adults; la metodologia pròpia d'aquest tipus de formació, diferenciada de la metodologia pròpia de l'escolaritat obligatòria i que sàpiga basar-se en la psicologia de la persona adulta; els temes transversals del Currículum com són la prevenció de la drogoaddicció per als joves, la multiculturalitat, la socialització preventiva de la violència de gènere, la formació per a la salut, etc... són temàtiques transversals que també s'inclouen en la formació permanent del professorat especialitzat en la formació d'adults.

Un dels aspectes menys atesos en la Formació d'adults és la formació psicopedagògica. De fet, des de l'EAP (Equip d'atenció psicopedagògica) de la zona no s'inclou l'atenció als Centres i AFA. Això fa que, des de cada centre educatiu de Formació d'adults, es doni resposta a les necessitats educatives especials en base a la iniciativa de cadascun dels centres. Es requereix més atenció per a aquests temes, donat que, per la seva definició, la formació d'adults té una funció inclusiva on les persones troben molt sovint una segona oportunitat per a reprendre

els estudis i, com a conseqüència, per millorar la seva qualitat de vida.

Caldria doncs, una oferta més clara de formació per als professionals en aquest sentit de la Formació Permanent. També caldria insistir en la necessitat d'una formació pedagògica per al professorat de secundària, que arriba a adults sense tenir altra formació que la de la seva experiència.

Formació des de la pràctica

En el dia a dia de la pràctica educativa hi trobem la participació en **Projectes d'innovació**, promoguts pel Departament d'Educació que també permeten aprendre i millorar la pròpia pràctica educativa del professorat. Concretament des de la Direcció General d'Ordenació i Innovació educatives es promouen convocatòries en aquest sentit.

Des de les administracions també es desenvolupen iniciatives com els **Plans de l'entorn**, els **Plans Locals municipals**, o en el cas de la ciutat de Barcelona el **PEC** (Projecte Educatiu de Ciutat). La participació activa dels i les professionals en aquests projectes també augmenta el seu grau de formació, d'una manera diferent a com ho fan els cursos de formació, però que permet aprendre i millorar la pràctica educativa, al mateix temps que són reconeguts per l'administració a efectes de currículum del professorat que hi participa.

PAPERS

d'Educació de
Persones Adultes

Número 62
A b r i l
2 0 1 0

12

Una visió sobre la formació i l'assessorament agrari

Andreu Vila Pascual

D'on venim?

La història de la nostra societat va estretament lligada a la història de l'agricultura. Els darrers 100 anys s'han recollit els fruits de la revolució industrial del segle XIX. Els canvis han estat vertiginosos... Han estat tant ràpids que, pel camí, ens hem deixat massa coses.

A principis de segle XX la introducció de la "tecnologia moderna" va afavorir la mecanització del camp. En paral·lel a aquesta mecanització, els esforços dedicats a la investigació agrària van permetre millorar les tècniques de conreu i ampliar els coneixements del sector. En aquest moment però, part del sector agrari, va començar a prioritzar la intensificació de les terres amb la nova tecnologia. Aquesta intensificació no va tenir en compte que la terra i les plantes no són màquines, sinó que tenen unes lleis naturals que han permès, a la humanitat, viure amb relativa harmonia els darrers 10.000 anys.

Aquest problema es va veure, àmpliament, reforçat en la mal anomenada "revolució verda". Després de la segona guerra mundial, Europa es veu immersa en episodis de fam en tot el continent. Les estructures socials, agràries... es troben sota mínims. És en aquest moment quan els governs primer i, més tard (1962) a través de la Política Agrària Comuna (PAC), s'opta per solucionar el problema de la fam amb una intensificació del sistema agrari. Aquesta intensificació es basava en l'aportació de grans quantitats de fertilitzants minerals, l'homogeneïtzació del material vegetal, la utilització de perilloses matèries actives per a insecticides, fungicides... En pocs anys l'objectiu de la PAC es veu assolit i s'aconsegueix incrementar les produccions de forma exponencial. Independentment de pensar que es podrien haver incrementat les produccions seguint altres sistemes, la veritat és que el benestar social va pujar proporcionalment a l'increment de producció.

A partir dels anys 70 apareixen les primeres veus discordants amb aquest sistema productiu. No serà però, fins a finals dels 80 quan Europa se n'adona que el preu que s'ha pagat per la "revolució verda" és massa alt. Els efectes negatius de la intensificació desproporcionada del sistema agrari han hipotecat el futur de moltes explotacions agràries.

A partir dels anys 90, la PAC comença a tenir canvis

estructurals molt importants. Es passa d'una política produccionista a una política ambientalista. En aquest sentit es comença a afavorir una manera de produir molt més d'acord amb l'entorn ambiental.

On som?

Actualment, tot i que gran part del sector agrari té clar que les regles del joc han canviat, encara hi ha persones que aposten per millorar la intensificació del sistema d'esqueues a les lleis naturals. El perill més fort és que, amb la mateixa excusa que van utilitzar a Europa als anys 50, ara es parla de "revolució verda" per acabar amb la fam als països del tercer món.

Aquest escrit, en principi, va sobre la formació i l'assessorament agrari... Per quina raó doncs, he volgut fer aquesta breu descripció històrica? Doncs perquè la raó de ser de la formació i de l'assessorament agrari ha de ser treballar per acabar amb aquest desequilibri. Com a pagesos, tècnics, professors... tenim el repte d'aprendre dels errors i tenir clar que hem de produir productes agraris en quantitat i qualitat sense hipotecar el futur dels nostres fills.

Respecte a la formació, quina és la situació actual?

La formació agrària pública pot ser a través de cicles de formació professional. En funció de l'àmbit de formació i de la demanda que hi ha hagut, hi ha cicles de grau mitjà i cicles de grau superior. Aquests cicles s'imparteixen a les Escoles de capacitació agrària que estan repartides per tota Catalunya. Aquests cicles han servit i serveixen per a dotar d'una formació als futurs pagesos.

A la universitat, fins ara, hi havia la diplomatura d'Enginyeria Tècnica Agrícola i la llicenciatura d'Agrònoms. Cal tenir present però, que amb el nou Pla Bolonya hi ha canvis substancials fruit de la implantació de l'Espai Europeu d'Educació Superior (EEES), que conclourà l'any 2010. Així, l'estructura que sembla serà definitiva és la separació entre estudis de grau i de postgrau. "Estudis de grau: un primer cicle que permet obtenir el **títol de grau**, equivalent als actuals estudis de 1r i 2n cicles. Estudis de postgrau: un segon i tercer cicle, que permeten obtenir els **títols oficials de**

Independentment de la formació acadèmica, a Catalunya existeix un ampli programa de formació agrària destinada als pagesos

PAPERS
d'Educació de
Persones Adultes

Número 62
A B R I L
2 0 1 0

13

màster i doctor, respectivament” (<http://www.esab.upc.edu/estudis>). Entre els estudis de postgrau, caldria destacar, a Barcelona, el màster de Sistemes Agrícoles Periurbans (ApU). Un màster per acostar la realitat de l’agricultura al voltant de les zones més poblades.

Independentment de la formació acadèmica, a Catalunya existeix un ampli programa de formació agrària destinada als pagesos (veure www.ruralcat.cat). A banda, altres centres de formació lligats a sindicats agraris i cooperatives exerceixen cursos dirigits específicament a temes d’interès particular del sector. La temàtica de la gran quantitat de cursos que es fan és molt diversa. Però sempre, com a fil conductor, es presenta la sostenibilitat de les finques agràries. Cal recordar que perquè un sistema sigui sostenible (perdurable en el temps) ha d’estar equilibrat econòmicament, ecològicament i socialment... És molt important tenir en compte, per igual, els tres pilars.

I l’assessorament agrari? Arriba als pagesos?

Pel que fa a l’assessorament agrari, aquest arriba a nivell formatiu mitjançant les opcions explicades però, a camp, a nivell d’explotació, aquest és fa principalment a través de tres vies: Les Agrupacions de Defensa Vegetal, l’assessorament privat i l’assessorament comercial. D’aquestes tres vies, la principal és a través de les agrupacions de defensa vegetal (ADV). Aquestes associacions sense ànim de lucre es comencen a implantar a mitjans dels anys 80 amb la desaparició del Servei d’Extensió Agrària del Departament d’Agricultura. Aquestes associacions estan formades pels propis pagesos, i la motivació bàsica de la unió és la contractació entre tots d’un tècnic de camp. Actualment, les ADV arriben a totes les zones agrícoles de Catalunya. Les ADV són un referent dins i fora del nostre país com a model d’assessorament i transferència.

Cal tenir en compte que mai no hi havia hagut, com fins ara, tants tècnics assessors al camp. No deixa de ser para-

doxal que coincideixi amb el moment de menys pagesos al camp. Gran part d’aquest tècnics fem un esforç diari per facilitar les tasques al camp. Tenim programes de treball basats en la utilització de mesures alternatives pel control sanitari (captura massiva d’insectes, feromones d’atracció...), el coneixement dels sòls, la reducció de l’ús d’adobs minerals, la potenciació dels adobs orgànics... i una llarga llista de mesures que apliquem de forma periòdica.

Reflexió final...

El principal problema del sector agrari actual és que, precisament pels efectes d’una intensificació desmesurada, moltes finques deixen de ser rendibles. Els fills de molt pagesos no volen o no poden dedicar-se a l’activitat agrària i, per tant, hi ha un envelliment de la gent del camp.

Un problema afegit és que les normatives ambientals actuals són vistes, per la gent del camp, com una llosa. Aquí, penso, és on la gent que ens dediquem a l’assessorament tenim el principal repte. Hem de fer entendre que totes aquestes polítiques ambientals no són una amenaça per al sector, sinó una oportunitat per millorar el nostre futur. Només si treballem l’agricultura des d’una vessant holística, tindrem èxit en la nostra fita. Cal pensar que un territori amb agricultura té molts avantatges: sobirania alimentària (qualitat i quantitat), millores ambientals, gestió del territori, esponjositat de territori, recuperació de la cultura tradicional, respecte per l’entorn...

En aquest sentit, i per últim, no voldria deixar de parlar d’un dels gran problemes ambientals que hem patit i patim des del sector agrari: La pressió urbanística. La pressió urbanística que hi ha hagut els darrers anys ha fet molt mal a determinades zones agrícoles periurbanes. És de destacar la tasca que es realitza des d’entitats com el Parc Agrari del Baix Llobregat (de les úniques a tot Europa) per tal de dotar, el sector, d’eines que donin força a l’activitat agrària (<http://www.diba.es/parcsn/parcs/index.asp?Parc=9>)... Sempre tenint clar que la manera de preservar un territori és fer-ne rendible l’activitat primària.

Pensar els sistemes de formació i inserció social i professional com a factors de cultura i educació alliberadora

Daniel Jover

La qualificació professional i els sistemes de formació per a l'ocupació sovint es deixen portar per les urgències i deixen de costat el que veritablement és important. Existeixen models de formació de caire adaptador que miren de reproduir i legitimar l'actual estat de les coses i models innovadors que pretenen canviar les perspectives dels subjectes i els entorns on viuen i treballen.

Hem de ser crítics i avaluar el que s'ha realitzat. Observem programes positius i altres de manifestament millorables. I és que a l'empareda d'una falsa neutralitat, es pretenen aplicar mesures tècniques que són descarnades i ahistòriques.

Els sistemes de formació i inserció sociolaboral que volen ser "honrats amb la realitat" i respectuosos amb les persones han d'afavorir la capacitat de pensar autònomament, de dialogar i comunicar-se amb els seus entorns i d'afrontar les conseqüències després de l'anàlisi dels fets.

És per això que la formació no pot ser mai un acte de TRANSMISSIÓ que requereixi passivitat i receptivitat acrítica, enfocada a la mera acumulació d'informacions o a l'adquisició de tècniques i de coneixements sense saber ben bé què s'ha d'aplicar i en quins contextos.

Per fugir del discurs de la fatalitat subjacent en la formació per a l'ocupació és necessari reinventar el poder que adquireix l'educació si es fonamenta en el seu potencial emancipador.

Destacarem el camp en què es concentren els principals indicadors de l'ocupabilitat, aquells que més capaciten per a la inserció en el treball i en la vida.

El valor de les competències transversals i la transferibilitat de capacitats de l'àmbit privat al món del treball

Existeixen competències socials i transversals que són determinants per a la incorporació al món del treball i a la vida afectiva i que queden relegades dels plans de formació o inserció, com ara: el respecte a un mateix, el sentit comú, la història personal o les capacitats d'observar, dialogar, decidir, que constitueixen una nova versió de la vella i sempre actual consigna: "veure, jutjar, actuar".

La formació crítica sempre és un procés obert i dialèctic entre els subjectes que aprenen i l'entorn amb què es relacionen i comuniquen.

Aquest aspecte ha de formar el NUCLI VIVENCIAL GENERADOR a partir del qual es puguin desenvolupar els processos de formació. La gent sap coses molt importants.

El seu currículum invisible potser no ha estat valorat i, per tant, no és conscient de tot el que sap i de tot el que és capaç d'aprendre si es donen les condicions adequades.

Les persones van adquirint al llarg de la seva vida habilitats, coneixements i actituds molt importants que sense ser COMPETÈNCIES TECNICOPROFESSIONALS resulten indispensables per a dur a terme treballs concrets. Aquestes capacitats configuren el seu "patrimoni de recursos i experiències", que evoluciona i canvia amb el temps, però que és propi i diferent de la resta, i a partir del qual pot començar la valoració de la persona, una valoració que tingui en compte com a riquesa personal aquesta biografia laboral i vital.

Aquestes capacitats han de ser experimentades i contrastades en la vida real. Ja siguin aquelles que es deriven directament de les activitats laborals anteriors i que s'acrediten mitjançant l'experiència, o les d'un altre tipus, socialment no acreditades, ja que la majoria se situen en l'àmbit privat, i deriven sobretot de la categoria de gènere. ¿Com facilitar la transferibilitat d'aquestes capacitats?

Analitzem tres capacitats amb efecte catalitzador:

1. VEURE-OBSERVAR

No hi ha qualificació tecnològica sense qualificació cultural, sense capacitat d'"aprehendre" el que s'aprèn. A partir de l'autoestima i la seguretat en un mateix s'ha de desenvolupar la capacitat de conèixer i conèixer-se. Aprofundir en aquesta habilitat del saber implica situar-se i identificar les normes imperants, diagnosticar, veure i observar tot el que practiquem naturalment en altres contextos diferents al laboral.

2. JUTJAR-DIALOGAR

L'Educació afavoreix la capacitat de comprensió global i és necessària perquè la "informació" es pugui processar i convertir en "coneixement". Per això és necessari estimular la capacitat de comunicar-se i relacionar-se; la capacitat de dialogar, establir acords i pactes, contrastar i sospesar opcions.

3. ACTUAR-DECIDIR

Més important que el "com" i el "què" del que s'ensenya són els perquè i els per a quès. Un cop aclarits aquests perquès, es posa de manifest la capacitat d'afrontar, de decidir i d'actuar.

Si els sistemes de formació no ajuden els subjectes que aprenen a ser PROTAGONISTES I AGENTS ACTIUS DEL SEU PROCÉS DE CONEIXEMENT amb capacitat de decidir,

PAPERS
d'Educació de
Persones Adultes

Número 62
A B R I L
2 0 1 0

15

de prendre consciència de les finalitats, de les causes i de la seva interrelació amb l'entorn, contribueixen a reproduir el model cultural i laboral vigent, sense deixar prou marge per a la innovació, limitant-se a burocratitzar els sabers i a cosificar els coneixements.

Quin procés de formació i de qualificació desenvolupem?

Vivim no tan sols una època de canvi, sinó també un CANVI D'ÈPOCA. Qualsevol iniciativa orientada a afavorir la integració social i professional dels col·lectius més vulnerables ha d'afavorir valors ètics i una nova cultura de la solidaritat per assegurar la "sostenibilitat" dels projectes.

El canvi tecnològic només obrirà oportunitats d'humanització i cohesió social si va acompanyat d'un canvi cultural i educatiu.

Des d'aquest punt de vista, el debat sobre la inserció no s'ha de destriar de l'anàlisi general sobre les polítiques socials i les polítiques actives d'ocupació que es fonamenten en concebre la INSERCIÓ I LA FORMACIÓ com un DRET DE CIUTADANIA per a tothom al llarg de la vida.

Tot el sistema de formació professional, ja sigui inicial, ocupacional o contínua, que s'impulsa per combatre l'exclusió social i afavorir el desenvolupament de l'ocupacionalitat des de les empreses d'inserció hauria d'inscriure's en el marc de la fecunda tradició de l'EDUCACIÓ DE PERSONES ADULTES.

Però hem de saber que en aquest àmbit existeixen diferents corrents. Apareixen models adaptadors i models transformadors. Uns pretenen reproduir i legitimar les desigualtats i altres fomenten el canvi i l'evolució.

La nostra aposta consisteix a desenvolupar processos de formació integrals que es fonamentin en l'aprenentatge dialògic i en el desenvolupament de l'esperit crític, tal com expressa la definició de la V CONFERÈNCIA INTERNACIONAL SOBRE EDUCACIÓ D'ADULTS, UNESCO, 1997, en la seva declaració final:

"Per educació de persones adultes s'entén el conjunt de processos d'aprenentatge, formal o no, gràcies al qual les persones considerades adultes pel seu entorn desenvolupen les seves competències tècniques i professionals o les reorienten a fi d'atendre les seves pròpies necessitats i les de la societat. L'educació d'adults comprèn l'educació formal i la permanent, l'educació no formal i tota la gamma d'oportunitats d'educació informal i ocasional existents en una societat educativa multicultural, en la qual es reconeixen els enfocaments teòrics i els basats en la pràctica."

Les persones sense feina, en situació de risc i amb especials dificultats d'inserció sociolaboral, no requereixen únicament accions de formació tècnica. Necessiten una atenció global i personalitzada. Aquesta només es pot impulsar des d'un enfocament dialèctic que tingui en compte diversos principis emblemàtics.

Formació i inserció com a dret per crear una ciutadania activa. Característiques

1. DESENVOLUPAMENT DE LA MOTIVACIÓ I DE LA VOLUNTAT

No és solament un problema de motivació en el sentit de potenciar tècniques que estimulin raons i mòbils per actuar. La Voluntat és més poderosa que la motivació. Respon a plantejaments profunds, com la possibilitat d'explorar les arrels i els perquè existencials. Ningú no es forma ni s'insereix si no vol. L'estratègia de formació ha d'ajudar a fer que emergeixi la capacitat de voler actuar per "ALGUNA COSA QUE VALGUI LA PENA". D'aquesta manera es podrà decidir.

La missió central és RESTITUIR LA DIGNITAT DE LA PERSONA. Per això ha de ser tractada sempre amb respecte i ha de ser reconeguda com a subjecte de drets, responsable de les seves decisions, experta i PROTAGONISTA DE LA SEVA PRÒPIA VIDA.

2. HISTORICITAT

Les persones en processos de formació-inserció han d'assumir la seva pròpia biografia personal i professional com a font d'aprenentatge i reflexió. La "Història personal" pot ser la gran mestra de la seva vida si es reelabora i s'aprehèn. Però les persones no som éssers solitaris, sinó socials, i necessitem establir relacions solidàries. En aquest àmbit és fonamental el diàleg igualitari i la comunicació entre els participants i els formadors, valorant els arguments i les raons en ells mateixos i superant les posicions de poder. La informació no genera coneixement. Només si hi ha una aprehensió i assimilació de les realitats i de les informacions es produeix coneixement. L'educació, doncs, no és un mer procés de 'transmissió' de dades o informacions, requereix una apropiació en el sentit d'assimilació personal.

3. COMUNITARIETAT. APRENDRE DEL ENTORN TRANSFORMANT-LO

3. COMUNITARIETAT. APRENDRE DEL ENTORN TRANSFORMANT-LO

S'ha d'utilitzar tot el potencial dels recursos socioeconòmics i comunitaris del territori, dels canvis en el mercat laboral i l'estructura ocupacional. També s'han de confrontar directament les capacitats amb els requeriments del

món laboral. I no és qüestió d'afavorir l'adaptació sinó la innovació i la modificació de l'entorn personal, social i familiar, de manera que sigui interactiu.

Qualsevol iniciativa orientada a afavorir la integració social i professional dels col·lectius més vulnerables ha d'afavorir valors ètics i una nova cultura de la solidaritat per assegurar la "sostenibilitat" dels projectes

4. RECREAR LA PEDAGOGIA DE L'ALTERNANÇA ENTRE FORMACIÓ PRODUCTIVA/TREBALL

El que més educa és la pròpia pràctica i l'acció adaptada a les característiques de cada col·lectiu i de cada territori. Sempre hi haurà un pla personalitzat per a orientar el desenvolupament de l'aprenentatge. La combinació de la situació d'aprenentatge amb l'elaboració del treball és una metodologia que s'ha de reinventar permanentment.

El risc de burocratitzar qualsevol metodologia pretesament innovadora (itineraris, alternança, entrevistes d'acollida, etc.) és present. No tot és alternatiu en la pedagogia de l'alternança.

5. S'APRÈN MILLOR QUAN DIALOGUEM I ENS ORGANITZEM EN GRUP AMB UN ACOMPANYAMENT PERSONALITZAT

El treball i la dinàmica de grup són un recurs permanent en tot procés de formació i de qualificació. S'hi han d'aplicar tècniques d'animació de grups junt amb la tutorització i l'acompanyament individualitzat per tal d'adequar el ritme d'aprenentatge a les característiques de cadascú. Cada participant ha de traçar conjuntament amb el tutor/a l'itinerari formatiu laboral que ha de seguir. Tot i treballar i produir a l'empresa d'inserció, el participant sap que és en un procés formatiu i d'orientació permanent.

6. GARANTIR NOTAN SOLS LA IGUALTAT D'OPORTUNITATS SINÓ TAMBÉ LA IGUALTAT DE RESULTATS

Sabem que les persones en situació de risc parteixen d'una gran desigualtat educativa i social. L'empresa d'inserció és un dispositiu que pot compensar aquestes diferències d'origen per tal d'evitar que generin més desigualtat. Tot dependrà de l'estratègia de formació i suport que impulsi. És necessari potenciar la "intel·ligència emocional" i les múltiples formes d'intel·ligència cultural. Hi ha persones desocupades i sense qualificació tècnica que han desenvolupat grans habilitats en altres esferes i que comparteixen valors culturals i creences que són veritables plataformes per a la seva reincorporació social i laboral.

7. DESENVOLUPAR LES QUALIFICACIONS SOCIALS

La creació de lligams socials i de relacions que reforcin el sentit de la pertinença i de la identitat personal resulten més decisius per a l'ocupació que la mera formació professionalitzadora. No hi ha qualificació tècnica sense qualificació tecnològica. L'empresa d'inserció constitueix un marc idoni per a fomentar aquesta estratègia atesa la relativa "protecció" i la malla de seguretat que ofereixen la relació laboral i el contracte amb la combinació "educadora" de: drets, responsabilitats i prestacions que se'n deriven.

8. DINAMITZAR LA CREATIVITAT I EL SENTIT DE L'HUMOR

És necessari contrarestar les tendències fatalistes i de

resignació a l'adversitat que manifesten les persones en situació de fracàs laboral. Els processos de formació han de despertar la curiositat i la creativitat com a fonts d'aprenentatge per fer-ho tot més fàcil.

L'humor sempre estimula i inspira per formar-se i orientar-se millor. Un bon clima i un bon estil d'acollida fa que les persones reconguin que poden canviar i aprendre moltes coses. I així se senten útils, aporten arguments, explicacions i relats personals, es comuniquen i interactuen. S'adonen que ningú no decideix per ells, que ningú no substitueix ningú, que cadascú assumeix les pròpies responsabilitats.

9. TROBAR SENTIT I PRODUIR SIGNIFICATS

Una estratègia de formació crítica fonamentada en el diàleg igualitari és el millor mitjà per fer que l'usuari esdevingui protagonista i es responsabilitzi de les seves decisions. La clau és en l'alliberament d'energies que facin aflorar els millors sentiments i propòsits de cadascú. Cal restituir el dret a somniar que tothom té per donar sentit a la nostra existència. Les empreses d'inserció han d'evitar de caure en un productivisme utilitarista estèril. La seva praxi s'ha de fonamentar en l'exercici quotidià dels drets socials.

Formar per treballar però també per aprendre a viure

Es parla de la "fi del treball" i de l'ensorrament de la societat salarial. Però hem de ser prudents i reflexius per no etiquetar amb respostes simples problemes molt complexos. Correm el risc de generalitzar una "impressió" si convertim aquesta suposada "fi del treball" en un "mite desmobilitador" que impregni de fatalisme les pràctiques a favor de la inserció sociolaboral.

No ens interessa cap disquisició teòrica, sinó abordar operativament la problemàtica que acompanya la inserció laboral i professional dels col·lectius de desocupats més febles i amenaçats per l'exclusió social. Teoritzem la pràctica i conceptualitzem a partir dels processos existents per crear ocupació i activitat, per generar noves oportunitats d'inserció. És per això que hem hagut d'anar innovant sistemes i metodologies adequats per a donar solucions integrals. I aquest esforç tècnic per a donar respostes a l'exclusió sociolaboral requereix imaginació i solidaritat.

Els programes de formació i d'inserció sociolaboral contribueixen a millorar la qualitat de l'ocupació? Serveixen perquè els col·lectius en risc d'exclusió s'integrin a la societat amb plens drets i deures?

Quins són els processos de formació i de qualificació més adequats per als llocs de treball d'inserció? Els que assumeixen la globalitat del conflicte i no tan sols una part.

Un compromís moral i un principi cívic empenyen les societats democràtiques avançades a buscar solucions a l'atur i a lluitar contra la pobresa més enllà dels paliatius o de les mesures conjunturals

PAPERS
d'Educació de
Persones Adultes

Número 62
A B R I L
2 0 1 0

17

Formació per actuar sobre la globalitat del conflicte d'inserció

Un compromís moral i un principi cívic empenyen les societats democràtiques avançades a buscar solucions a l'atur i a lluitar contra la pobresa més enllà dels pal·liatius o de les mesures conjunturals.

El que cal evitar sobretot és que les empreses d'inserció o els programes d'atenció contra l'exclusió es converteixin en amortidors socials de polítiques antisocials.

L'atur no és una freda dada estadística. Afecta l'economia i la salut. Representa sobretot el buit i la pèrdua de sentit per a aquells que hi han anat a parar.

No podem ignorar l'espiral de fenòmens relacionats amb la manca de feina: ruptura dels vincles socials, sentit de pertinença i d'utilitat, construcció de diverses formes de solidaritat, participació en la memòria històrica i consciència de classe, etc.

Avui dia tots els conflictes s'interrelacionen. No es tracta d'una simple manca de feina, sinó de l'absència d'oportunitats per viure dignament.

Determinats col·lectius especialment vulnerables, sense prou qualificació social, cultural o professional, corren el

risc de veure com l'atur els porta a l'exclusió. La conseqüència més directa d'això és la dissolució dels lligams col·lectius de solidaritat; l'aïllament i la necessitat de lluitar individualment per obtenir un lloc de treball. Tot plegat pot comportar la pèrdua de la condició de ciutadania.

Si la regulació del treball és la principal garantia de cohesió social, quines conseqüències pràctiques comporta el fet que l'economia exclouï sectors significatius del món del treball?

En la societat de la informació existeixen determinats sectors que no participen ni en el procés de producció ni en el de consum. En són exclosos i troben més dificultats per a prendre consciència de la seva situació. Queden inhabilitats per a organitzar-se en la reivindicació dels seus drets.

Amb tot, s'intensifica una paradoxa: per bé que el treball és el principal mitjà d'incorporació a la vida social, el propi sistema l'està abolint i l'està fent precari de forma massiva.

Daniel Jover
Equip PROMOCIONS. Autor de "Praxis de la Esperanza"-Educación, empleo y economía social." Editorial Popular.

PAPERS

*d'Educació de
Persones Adultes*

Número 62
A b r i l
2 0 1 0

18

Xarxa d'Intercanvi de Coneixements

Rafa Juncadella

Els dies 7 i 8 de maig es celebren a Evry (França) els 30 anys de la xarxa d'intercanvi de coneixements. Va ser una mestra, la Clair, a qui se li va ocórrer pensar que no solament ella podia ensenyar, sinó que els nens i nenes es podien ensenyar coses entre ells. Ho va posar en pràctica i així naixeren les Xarxes.

Es van estendre moltíssim per tot França i arribà la idea a d'altres països europeus, entre ells Espanya, més concretament Catalunya. A l'Escala arribà el 1981. Després, Salt, Castelldefels, Ciutat Vella i Nou Barris.

A Nou Barris vàrem començar el 1983. No va ser fàcil. Ens va invitar Serveis de Cultura Popular. Allà es reunien les xarxes inicials i nosaltres, que veníem de l'escola d'adults Freire, vàrem està "xupant" cadira, sense saber com començar.

Però l'experiència de l'escola ens va ajudar. Veiem aquelles dones amb una autoestima molt baixa, tot i adonant-nos dels grans valors que tenien, apart de no saber llegir i escriure (quines truites feien per les festes, quins pastissos, quines disfresses !...).

Res, hem de començar. El primer intercanvi va ser una fallida. Dues noies van ensenyar a altres dues massatge, tot i esperant que les que aprenien massatge, al final els ensenyarien sevillanes. Però no va ser així. Aquestes van desaparèixer.

No ens vàrem desanimar i a poc a poc, va començar a funcionar.

No sense problemes. A la Freire hi havia cursets pagant i a la Xarxa no s'hi paga... amb diners. A més a més, com una persona sense títol pot ensenyar?

Tant és així que vàrem haver de trobar un altre espai. Ens el va oferir Serveis Socials quan el Ton i Guida, gran escola, va canviar de espai, fusionant-nos amb l'escola Pla de Fornells, formant la nova escola i prestigiosa Antaviana.

Els veïns de Roquetes lluitàrem perquè l'edifici Ton i Guida es mantingués per a les entitats del barri, que no tenien espai. El districte ens va deixar les claus, tot i dient-nos que no aguantaríem tres mesos. Fred, estufes que no funcionen, llum que se'n va, entrada plena de pixades, res de serveis de manteniment. Érem "okupes consentits." Fins que, després de 6 anys de patiment, es van decidir a renovar tot l'edifici. Clar, vàrem haver de sortir. Demanàrem a la paròquia de Santa Magdalena que ens deixés estar en les seves amplies dependències. Un contracte per dos anys. Al finalitzar el contracte, les obres del Ton i Guida encara no estaven acabades. Vàrem haver de sortir. Nova etapa: "Xarxa ambulant, aventura apassionant", al Centre Cívic de Via Favència, novament a Serveis Socials, Biblioteca, cases particulars...

Finalment l'any 2006 entrarem en el renovat edifici. I allà estem.

Com diu un company meu: "el triunfo nos abruma". Quasi, quasi, prohibit créixer. Encara que compartim espai amb altres entitats i encara que hi ha també tallers pagant, som el 80 % de l'activitat d'aquest Centre Cultural. Des de setembre s'hi han apuntat 300 persones noves i, encara que hi ha també moltes baixes, passem dels 400.

Com funcionem?

Partim d'un principi bàsic. Tothom sap alguna cosa que pot ensenyar als altres i tothom ignora alguna cosa que pot aprendre dels altres. Cert que és una utopia que els 400 ensenyin quelcom (a quants haurien d'ensenyar!).

Si algú no sap què ensenyar, després d'ajudar-lo a descobrir les seves capacitats, li oferim el que en diem "mil i una possibilitats xarxeres":

- Ajudar altres entitats del barri (AVV, Pla Comunitari, Grodema, Nou BarrisAcull, Coordinadora Ton i Guida, Plataforma de Roquetes. Coordinadora Cultural de Nou Barris, Comitè de Solidaritat,...)
- Participar a les festes de Roquetes: Carnestoltes, Dia de la Pinya, La Cultura va de Festa, Festa de Primavera...
- Fer de cangur, quan la mare rep un intercanvi
- Participar en el Festival de Sopes de Nou Barris, del que la xarxa va ser iniciadora.
- Formar parelles lingüístiques de català, castellà, anglès, francès. N'hi ha unes 15.
- Oferir-se per l'acollida. Hi ha 36 persones que, durant tota la setmana, tracten d'acollir (molt important) a la gent que s'hi vol inscriure
- Deixar el cotxe per ajudar en circumstàncies puntuals.
- Formar part de l'equip d'animació que coordina totes les activitats.
- Ajudar a muntar excursions que es fan cada dos ó tres mesos o sortides a Barcelona.

No acabaríem de dir possibles activitats. I és que XIC Nou Barris no és una típica entitat on tu pagues una quota i ...apa! Aquí no es tracta de diners. Un dels nostres eslògans és: "Red de intercambio de conocimiento donde el dinero importa un pimiento". Aquí no dones quartos, aquí dones el teu temps, les teves qualitats, en definitiva, la teva persona.

Realment el que busquem no és sobretot ensenyar; cerquem anar fent teixit social: gent compromesa amb l'entorn.

Els intercanvis no són classes tradicionals. Tractem de ser una petita alternativa, també a l'educació: Ensenyament horitzontal, no vertical. Jo que en sé molt, t'ensenyo a tu que no saps. No, compartim coneixements. Inclús no diem mestre, ni professor, ni monitor, sinó "facilitador".

Tampoc es diuen alumnes (del llatí lumen i a privativa: sense llum), sinó participants.

El facilitador ensenyarà allò que els participants volen aprendre, no sigui que passi el que diu Paulo Freire: “als alumnes no els interessa la classe i, per tant, no aprenen, perquè el mestre contesta preguntes que els alumnes no es fan”.

Posats a fer cites, no vull deixar de dir aquesta: “la millor manera d’aprendre és ensenyar”.

Tot, amb una gran flexibilitat d’horaris.

Això sí: intercanvi. Em deixa una persona de la xarxa de Cervera que no pot haver-hi intercanvi, sinó hi ha canvi – inter, canvi des de l’interior. És tota una filosofia del compartir. Jo no soc bon xarxa@, si solament dono o solament rebo.

Soc una mica contrari al voluntariat pur: “Soc tan bo, que em dedico a fer el bé, sense demanar res”. Jo sí demano: que l’altre també doni, sinó no fem teixit social.

Per acabar, quins intercanvis fem?

En tenim uns 80 a la setmana. Donem molta importància als nouvinguts (7 grups, apart de parelles lingüístiques), a la vida interior de les persones (6 tallers de salut integral, 3 de reiki, dos de meditació), la conservació física (gimnàstica

de manteniment (2), estiraments). En la vessant artística, tenim guitarra, marqueteria, paper vegetal. Hi ha també 6 grups d’informàtica. En llengües, va com va: català (5), castellà, alfabetització i cultura general (5), francès (2), anglès (2), rus, àrab, japonès. “E via dicendo”.

Bé, acabo. Mai acabaria, perquè ho porto molt endins, perquè sé com això ajuda a créixer les persones, a no trobar-se soles, a fugir del “atontament” televisiu, a fer barri.

En aquest temps de crisi, està proliferant aquesta forma d’afrontar la situació, sense gastar quartos. N’hi ha a Catalunya unes 15. A la ciutat de Barcelona, n’hi ha a Sant Andreu, Can Masdeu, Nou Barris, Gràcia, Sant Antoni. També a Castelldefels, Cervera, Vic, Girona, Tiana, La Florida, Collblanc. Montseny, Sabadell, Montcada i Reixac, Santa Coloma de Gramenet

No t’animes a muntar una nova Xarxa?

Rafa Juncadella
Xarxa d’intercanvis de coneixements de
Nou Barris

PAPERS

d’Educació de
Persones Adultes

Número 62
A b r i l
2 0 1 0

20

**Praxis de la esperanza.
Educación, empleo y economía social.
Daniel Jover (2007)
Icaria-Antrazyt. Barcelona.**

El missatge que es desprèn del llibre ens porta a una reflexió crítica sobre les polítiques d'ocupació, formació i orientació professional des d'una perspectiva social, solidària i compromesa. Aquesta ens remet al que en la introducció ja s'expressa amb paraules del propi autor "som éssers històrics i d'esperança, no de resignació" a partir de l'aprenentatge i memòria del passat i el compromís amb el futur, en aquest cas amb els projectes i persones involucrades en processos d'inserció laboral.

La reflexió parteix de les idees i pràctiques de P. Freire, J. M. Rueda i J. N. Garcia Nieto per fer una anàlisi de la situació actual del nostre món, de la realitat econòmica i laboral, i la possibilitat d'un altre món possible, sense perdre de vista una punyent crítica a la situació de l'educació i la formació per al treball en la societat de la informació. D'ells destaca les seves millors ensenyances escollides i passades per l'impreescindible i humanitzador biaix de l'educació basada en els valors ètics de la solidaritat, com la cooperació, la reciprocitat, la senzillesa, la generositat, l'alegria, el diàleg i l'amor. Parteix de la base que les persones que ens dediquem a l'educació i la inserció ens movem entre la utopia i el possibilisme, sense cometre l'error de caure en les anàlisis paralizadores ni ingenuïtats tecnocràtiques. Des d'aquesta premissa, enfront de la tendència dominant que assigna a l'educació la funció instrumental del competir en la societat per una millor formació per a la integració en el mercat de treball, proposa i reivindica la seva missió cultural i humana. Per això posa l'atenció sobre les noves formes sofisticades de dominació i violència basades en la submissió i el consentiment "implícit" existents en els propis sistemes de formació i programes d'inserció laboral. L'anàlisi posa sobre la taula com l'immediatisme compulsiu de programes que han d'assolir objectius de formació i inserció trenquen els fonaments de la relació humana entre joves i el món social i laboral abocats irreflexivament al consumisme dels propis cursos. La seva proposta al voltant de l'educació per a una ciutadania responsable i crítica defuig de la relació forma-

ció/emprenedor – client i suggereix eines per al desenvolupament d'una economia social per a crear empreses de ciutadans crítics, responsables i compromesos. La responsabilitat, per tant, no recau només en els joves i les persones a qui formar sinó també en l'actuació crítica i responsable dels gestors i promotors dels programes de formació i inserció laboral que han de treballar exigint també a l'administració les seves responsabilitats des de la coherència i la integritat a partir d'un enfocament integral i sostenible (i no compartimentalitzat –de derivació-) del procés d'inserció social i professional al voltant de les persones, el seu projecte de vida i el context social, cultural i econòmic que les acull amb tota la seva complexitat.

Fa una anàlisi dels jaciments d'ocupació com a instrument per a la inserció sociolaboral matisant que el repte de la inserció no rau només en atendre i acompanyar en itineraris individualitzats a les persones, sinó en canalitzar energies i innovacions per a promoure nous jaciments d'ocupació, creant noves feines sense, com diu l'autor, "la necessitat d'assalarar i convertir en mercaderia drets i activitats que no són de l'esfera lucrativa". Crida l'atenció en el fet que els jaciments d'ocupació poden servir per a millora de la participació, la solidaritat i la democràcia en estructures cooperatives de consumidors-usuaris/treballadors-emprenedors, en contextos locals que puguin consolidar el mercat social des del capital humà i social de proximitat.

Acaba el llibre amb unes orientacions molt aclaridores i útils per a la inserció social i professional basades en l'enfocament integral. D'aquestes en destaco algunes com la necessitat de dotar de sentit la funció del diagnòstic en el procés d'orientació, la necessitat de crear marcs oberts i de diàleg i la idea que la inserció per al treball és una intervenció comunitària al voltant de la pròpia inserció com un nou dret de ciutadania. Per finalitzar, aborda quines són les condicions per a un model dialògic d'orientació professional.

Montse Fisas

PAPERS
d'Educació de
Persones Adultes

Número 62
A B R I L
2 0 1 0

21

Escuelas democráticas M W Apple i J A Beane (Comps.) 2005. Madrid: Morata (treball original publicat en 1997)

En aquest llibre s'han seleccionat quatre experiències de treball quotidià de professors i professores directament compromesos en pràctiques educatives innovadores, al mateix temps que fan de la democràcia un estil de vida i el seu ideal. Les seves accions mostren el poder de les persones que treballen en equip per tal de superar les dificultats i aconseguir fites creatives en educació.

Les quatre experiències presentades, desenvolupades a EEUU, són les següents:

a) El col·legi d'educació secundària de Central Park presentada per D. Meier i P. Schwarz, situat en una zona que rep la majoria d'alumnes del barri de Harlem Est a Nova York. La principal innovació consisteix en què el diploma final de batxillerat es basa en la demostració clara del rendiment de cada estudiant mitjançant la presentació, davant d'un comitè de graduació, d'un *portafolis* que conté 14 historials per a l'avaluació de l'alumnat. Els valors de l'institut inclouen: expectatives altes, confiança, un sentit de la decència personal i respecte a la diversitat.

b) Reinventar la formació professional, experiència presentada per L. Rosenstock i A. Steinberg. En aquest Centre de Formació Professional s'ha escollit treballar per projectes en un projecte global anomenat "Treballs per a la ciutat" a l'estat de Massachusetts. Segueixen la filosofia de Dewey en el sentit que l'escola ha de ser un vehicle per transformar l'educació secundària i crear escoles on tots els alumnes puguin ser "intel·ligents".

c) L'Escola Fratney, un viatge vers la democràcia, presentada per B. Peterson. Aquest centre educatiu va ser forjat en la lluita contra una administració escolar recalçant a

Milwaukee a l'estat de Wisconsin, amb la finalitat de crear una escola regida pels pares i mares i professors i professores. Posseeix un Currículum multicultural i antiracista que ells anomenen "les tres F": *facts, foods and faces* (fets, aliments i rostres). Una de les conclusions d'aquesta experiència és la que afirma: *La participació significativa dels pares i mares forma part de gairebé qualsevol escola d'èxit.*

d) La situació ens va fer especials, presentada per B.L. Brodhagen. Aquesta experiència s'ha realitzat a l'escola d'ensenyament mitjà Marquette a Madison a l'estat de Wisconsin. Un dels objectius era superar la rutina habitual dels estudiants, que es descriu com: *la rutina habitual dels estudiants era assegurar-se i escoltar durant 45 minuts i, després anar a la classe següent i fer el mateix. Quan preguntaven: Per què hem d'aprendre això? o Això entrarà a l'examen? o Hem de recordar això? de vegades la mateixa professora no estava segura del que havia de respondre. Els estudiants, tant els que tenien dificultats com els que no en tenien, se sentien frustrats i la professora amb ells.* La resposta a aquesta situació va ser la de fer plans junts: professors, professores i estudiants van redactar conjuntament una constitució per regular la convivència i pactar el currículum.

A través de la lectura d'aquestes experiències ens adonarem que, en els moments actuals en què s'està posant en qüestió la viabilitat de l'escola pública, les experiències que es recullen al llibre "Escuelas democráticas" ens permeten reconèixer el paper important de les escoles públiques en la fonamentació de bases sòlides des d'on assegurar i perfeccionar les societats democràtiques.

P A P E R S

Número 62

Abril 2010

AQUESTA REVISTA ES PUBLICA
Q U A D R I M E S T R A L M E N T